



Ex oblatione fr. Procuratoris Michailis Telis
A' BOJTNEK

A' BOJTNEK

MEG MAGYARÁZÁSA,

È S

MODGYA

IRATTATTOT

MEDVE MIHÁLY

DIRECTOR

ÅLTAL.



K O L O S V Å R A T T

Nyomtatott a' PÜSPÖKI Bötükkel, 1784.

Die Bibliotheca S. Caroli
Hungarici Ref. in censuram
venit sub Rectore Professor
Michaelis Szigethi
Bibliothecario Johanne Gm
se, Praef. die 13 Novemb. 1783.

Admittitur. Viennæ 1783.

Nov. 17^{ma} Szekeres. m. pr.

1503

1521
Imprimatur. Die 20 Nov. 1783.
Hoffinger m. pr. Secret.

AJÁNLÓ LEVÉL

Fő Méltóságú Proff Erdélyi Püspök Ur!
Kegyelmés Pátronus Uram!

En, a' ki, az Anyaszentégyház vezérlése alól szüleimben, mint a' tékozlo, Fiu kimenvén, 's e' szerént ifjabb koromban Calvinisták által neveltettvén, s' ottan a' többi közt arrais tanittatván, hogy semmi jot, nem cselekedhetik az Ember, mellyel Istentől valamit érdemelhetne: és a' ki azután, az Ur Isten kegyelméből, az igasságnak csudálatos meg esmérésére, nagy koromban, úgy jutattam Házammal, mint Sz. Pál, a' ki a' menyei Világosságtól először meg vakittatott, azoknak tovább való nem látására, 's nem tartására, hanem örökkös el hagyására, mellyek az igaz keresztény életnek Törvényeivel ellenkeznek, és annakutánna szemeinek igaz világa meg jöven, csak azt látta, 's vallottais, mely néki meg jelentetett a' szent-Lélek által az idvefségre, látván naponként, és tapasztalván, hogy a' több jóságos cselekedetek között, a' Bőjtrőlis azok, kik közül ki jöttem, azt állittyák, és hirelik minden felelem nélkül, hogy a' csak étek válogatás, és Pápások ujj tudománya, ezen Sarkalatos tévelgésnek ellene tétetett igasságnak meg mutatására, még most esztendeje a' Nagy Bőjtön, a' Bőjtnek régiségéről, külömb külömb féle nevezeteiről, az Apostoli sz. valláson lévő régibb, 's ujjabb keresztények írásiból, annak meg bizonyíttására, hogy nyugott elmével, 's fundamentumon épült hittel tartom az Anyaszentégyháztól, külömb külömb időkben tartani szokott Bőjtöket, szent, szükséges, és idvefléges keresztényi cselekedetnek, a' bűn által büntetésre; a' bőjt, és

)(

peniten-

penitentzia tartás által pedig, a' bűnnek érdemlett csapást
áldásra fordítani szokott Isten előtt, arról csekély írása-
mat még most esztendeje, Atyai bölcs censurája alá bé ad-
tam volt, ugy mostis, annak, ha méltónak találja, világ-
eleiben való adására könyörgéssel kérem Excelentiádtól, a'
ki vagyok, 's holtig lenni igyekezem.

Excellentziádnak

Alázatos öreg szolgája
M. Madarasi Medve Mihály
ez előtt Fiscalis Procurátor,
's azután V. Director, most pedig
Actualis Tabulae Regiae Assessor.



A' BÓJTRÓL.

ELSŐ RÉSZ.

Mi legyen a' Bójt ?

I.



Ivel a' szokott módnak rendje szerént, a' dolgoknak le-irását kell kezdeni, ezt mindenek előtt illik meg-állitanunk : hogy minden Bójtólés az Embernek némű némű meg tartoztása ugyan ; de nem minden meg-tartoztatást lehet Bójtnek mondani, és állítani.

A

II.



II.

Mert magáról Kristus Urunkról és minden erköltsőkben tellyes Mesterünkrol mondja az Irás: hogy negyven napokig böjtölt legyen, midőn azonban egész harmintz három Esztendőig, melyekben az Emberekkel társalkodott, a' Mértékletességet nem külömben, mint a' több Joságos-tselekedeteket egyről egygyig sokkal inkább, mint más akárki gyakorlotta. De Kristus Urunknak egyébképpen sem tagadhatjuk gyakor Böjtöléseit; Mellyre a' Fari-seufok sem kérdettek: Te miért nem böjtölsz? hanem: A' te Tanítványid miért nem böjtölnek?

¶ S Mat. 9. R.
14. §.
S. Mark. 2. R.
14. §.
S. Luk, 5. R.
22. 24. 25. §.

III.

A Böjt tehát az Embernek egy olly szorosabb el-tartoztatása, mellyel minden étkeket, avagy leg alább némelly jobb falatjait magától el vonnya és a' melly szerént egyszerű tudni-illik, ugymint szokott ebéd ideje után tettét táplálja.

IV.

Ezen Böjtölésnek módja, ha szorgalmasan meg-visgáljuk az Isten szava, és a' régi Szent Atyák Példáival, és mindenik Testamentom bölts mondásaival szépen meg-égygyez.

V.

Minden étkektől el-tartoztatta magát ama jeles Ester, és azoktól való el-tartoztatását másoknak-is meg-paran-tsolta: Nem esztek, ugymond, se nem isztok, három nap, és három éjjel, és én a' Szolgálóimmal hasonlóképpen böjtölni fogok.

Esth. 4. R.
16. §.

VI.



VI.

Némelly kedvesebb étkektől tartoztatta magát Danielis még Iffu-korában, mivel maga mondja: Az időben én Daniel kefergek vala három heteknek napjaiban nem ettem kívánatos kenyeret, és a' hus, és bor bé-nem-menz az én Szájamba, de kenettel sem kenettettem-meg, a' miglen három hétnek napjai bé-nem-telnének.

Dan. R. 10.

v. 2.

VII.

Tlak egyszer, és Estvéli időben ettek az Izraéliták, a' kikről mondatik: Izraélnek minden Fiai az Isten házába jöttek, és ülven firnak vala az Ur előtt, és böjtöltek azon a' napon estvélig. David se tartotta másképen a' Böjtöt Társaival együtt.

Bir: 20. R.

26. v.

Király. 2. R.

2. v.

VIII.

Azokrol-is bizonyítja az Irás, hogy semmit se ettenek volna, kiknek Szent Pál a' Hajóban mondja: Tizen negyedik napja ma, hogy éh gyomorral várakozván túrtok semmit nem falván.

Apost. Tfe-

leked. 27. R.

IX.

A' jobb ételektől való meg-tartoztatást jóvalolja-vala ugyan azon Szent Pál: Jó, ugymond, húst nem enni, se nem innya. Melly választás hogy leg-inkább illik a' Böjtöléshez abban kétség nintsen; akar az Ötse botrántoztatása el-távoztatásáért, akár a' Testnek lanyargattatásáért ditséri az Apostol, aztat ugyan némelly az idő közben való ételről itéli lenni. Szent Ambrus pedig így magyarázza: az az egynek közben vetett napokban tet-
tzik böjtölni; mert vagynak némellyek a' kik Szeredán

Rom. 14.



magoknak a' hús ételtől böjtöt szabtak, vagynak a' kik Szombaton, mások megint a' kik Husvétől Pünkösdig.

X.

Estve vatsoráltak tsak kenyérrel és hallal, a' kikről Szent Máté: Midőn estve lett volna, ugymond, hozzája járultak az ő Tanítványai mondván: Pufztán maradt a' hely, és egy Ora már el-follyt, botsásd-el a' Se-reget, hogy a' Kastelyba menvén, végyenek eledelt ma-goknak. Más helyen pedig: Nem akarom éhen el-botsá-tani, hogy el-ne-áljanak az útban.

S. Mat. 14. R.
15. 7.

S. Mát. 15.

XI.

De a' Szent Atyák-is ezen minnyájon meg-egygyeznek; mert hogy az első Keresztények Alexandriában böjtöltenek, tsak egyszer napjában vatsora-tájban tsekély eleddel enyhítvén magokat, maga Philo-is írja az magános életről irt Könyvében.

XII.

A' Laudiceai Gyülekezet parantsolja, hogy az egész Nagy Böjtöt ki-böjtöljük, és pedig a' szorofs böjtöléshez illendő étkekkel az az: Szárazabbakkal a' Görög mondás szerént. Ez főképpen meg-egygyez az Evangeliumnak azon Tanításával, hogy az őrdögnek nints nyugodalma a' Száraz és kopár helyyeken, és Szent Jób bizonyításával-is, hogy ő a' nedves helyyeken lakozik.

S. Mat. 22.
Job. 40.

XIII.

A' Böjtölők ebédlő idejét Kilencz orára az az: a' Délutáni három Orára intézik Athanasius a' tiszta élet-ről, és Epiphanius a' Messalianusok ellen szólván.

XIV.



XIV.

Arany Száju Szent János bizonyítja a' Bőjtről mondott Beszédjében; hogy csak egyszer esznek a' Bőjtösök, és Daniel Példája szerint a' Bor és Hus eledeltől magokat, el-tartoztatják. Szent Agoston pedig a' Keresztényi Anyaszentegyház erköltsfeiről való Könyvében, leg-bé-vettebb Szokásnak mondja, az Anyaszentegyházban azt; hogy a' Bőjtőlők csak egyszer napjában, és pedig estve felé egyenek.

XV.

Meg-egygyez ezekkel Szent Basilius a' Bőjtről irt első Beszédében bizonyítván: hogy a' kik bőjtölnek, vagy éppen egyszer Napiában, vagy egyszer fe-egyenek.

MÁSODIK RÉSZ.

A' Bőjtnek külömb-külobmb-féle neveiről.

I.

Hogy fokféle legyen a' Bőjtölés mutatja ezen régi Veretske:

Sok a' Bőjt: *Virtusnak* jó czélja 's a' vége
 A' *Betegnek* Bőjtöt szab rossz egéssége.
Szegénynek 's *Fősvénynek* Bőjtje a' szűksége.
 A' *Majom* 's *Torkosnak* telhetetlensége.

Ebben foglalták a' mi Eleink a' Bőjtnek hat fontosabb Okait tudni-illik: a' Joságos-tselekedetben, Betegségben, Szegénységben, fősvénységben, Torkosságban, és kép mutatásban.

B

II.



II.

Mert a' Betegek néha a' nyavalyáért, néha az egészség' viszsza-nyerésért az Orvosok tanatfából bőjtölnek. Bőjtölnek a' szegények-is, de kételemfögből a' Szegénység miatt. Bőjtölnek hasonlóképpen a' Fősvények-is, a' kik, hogy a' Kőltéstől ojják magokat, el-vonnyák szájoktól. Ellenben pedig bizonyítja Origenes Moyses harmadik könyvérül irt Tizedik Beszédében, egy bizonyos Könyvetskében azon Apostolok mondását: *Baldog a' ki azért-is bőjtől, hogy a' szegényt táplálja. Ennek Bőjtje igen kellemes az Istennél.*

III.

Ugy tettzik hogy méltóbb tsudálkozásra a' mit a' torkos, és dobzódokrol mondanak: hogy néha-néha bőjtölnek; de azt olly szokásból tselekszük, hogy e' szerént annál több, és nagyobb gyönyörűséggel töltözhesenek, mert a' mint Origenes mondja: Elmés a' torkosság: és a' kőz mondás szerént: Leg jobb Szakáts az éhség.

IV.

A' Kép mutatok álnok efzeskedését, kik a' Szentlégnék színe alatt tettetik magokat, és az Közfégtől ditsénetet vadásznak; az Evangeliumban szerelmes Idvezitőnk feljegyezte, és egyszersmind értésünkre adta; mellyik legyen a' jozan, és a' Joságos-tselekedeteknek gyakorláfából szármozott erkölts? A' mellyről más alkalmatossággal bővebben szollunk.

S. Math. 6.
Rész.

V.

A' Példás ertelmű Bőjt nem egyéb, hanem a' vétkektől bőjtölni, mellyet a' Keresztényi bőjtöléssel egyben kap-



kaptsolni mindenkor szükség. Erről így szoll Iſaiás: **Imé** Iſai. 41. Róma
3. 4. 5. 6.
a' Pör és Patvarra böjtöltök. &c.

VI.

Ezenkívül közönségesen sok féle a' Böjt: Más a' Termé-
szet Böjtje: más az Anyaszentegyházé. A' Természeté
ugyan az: hogy semmivel ne élly: az Anyaszentegyházé
pedig az: hogy az Anyaszentegyház Törvénye szerint
böjtölj.

VII.

Vagyon más Philosophusok Böjtje-is, mellynek tsak az
a' tzélja, hogy a' Természetnek vizsgálására alkalmato-
sobbakká teheffék magokat. Így böjtölt Pythagorás, és
Anacharſis Philoſophus.

VIII.

Vadnak tsudákkal tellyes Böjtjei-is némelly Szent Atyák-
nak, mellyekben mint a' Szenteknek tökéletessége,
mint az Iſteni hatalom ki-tettzik, ambár némellyek ezt,
sőt az Anyaszentegyháznak több tsudáit-is Mefének állitják.

IX.

Vagyon a' Pogányoknak, Sidoknak, Mahumetánusok-
nak, és némelly régi Eretnekeknek-is Böjtje. Vagyon
a' Keresztényeknek-is.

X.

Ezen-kivül vagyon az Örömnök Böjtje, mint Szent Pál- Apok. Tfel.
nak az Apostolok Tſelekedetében, midön az Iſteni^{20.}
dolgok vetélkedésében el-merül, eszében nem jutott az étel



A' Szomorufágnak-is vagyon Bőjtje, mellyel fanyargatja Testét, és Szolgálat alá veti.

XI.

Vagyon még más közönséges Bőjt, van különös-is: e' szabados, amaz a' Parantsolat szerént köteles: Van más mindennapi-is, melly szerént az ebéd idejét meg-nem-előzzük: Vagyon minden héten elő-forduló Bőjt, ugy-mint: Pénteken és Szombaton az hus eledeltől valo magát meg tartoztatása. A' melly majd minden holnapban elő-fordul, ugymint a' Szentek Innepei előtt tartandó bőjtök: az harmadik holnapokban elé-járo az az: Kántor Bőjtök; Esztendőnként járó, vagy-is a' Nagy Bőjt.

XII.

Végtere vagyon a' Természet Törvényre idejére szabott Bőjt-is, a' millyen volt a' Mofesé, a' Tiz Parantsolatnak el-nyeréséért; vagyon az irott Törvény idejére-is, mint az Helias Prophetáé: Van Evangyeliomi, mint Kristus Urunké volt.

HARMADIK RÉSZ.

Hogy soha sem volt szabad a' Híveknek minden meg választás nélkül való étkekkel élni.

I.

Látók, hogy az eledelek meg-választása a' Bőjtnek mód-jához tartozik, a' melly olly igaz, hogy a' Keresztény Anyaszentegyházban, még világ kezdetétől fogva
mind



mind eddig mindenkor szokásban volt bizonyos választása az étkeknek, és nem volt szabad soha az Hiveknek külömbfég nélkül mindenféle eledellel élni.

II.

Nem azért ugyan, hogy egy, vagy más eledel tisztátalan volna, mivel minden teremtetett állat jó, mellyet az Isten alkotott érettünk, a' maga nevének ditséretére, hanem az időre, és más okokra való nézve tiltott meg az Ur Isten, és az ő Anyaszentegyháza némelly eledeleket.

III.

Igy az Ur Isten a' mi első Atyáinknak eledelt rendelt a' füvek, és földnek gyümölcseiből: Imé néktek adtam, ugymond, minden fűvet, mellyek a' föld Színén Moyse 1.
Köny. 1. Rész. magot teremnek, és minden féle fák, mellyek Gyümölcseinek magokban vagyon fajtát Nemeknek magva, hogy legyenek a' ti eledeletekre.

IV.

Es így sok esztendőök telének el, tudni-illik az egész viz özön előtt való idő, mellyben az Emberi nemzet se a' hus ételt, se a' bor italt nem esmérte.

V.

Mig végtére a' viz özön után Noë fel találá a' Bort, és az Ur Isten-is az Embereknek meg engedé a' hus ételt.

VI.

De még mindenféle gyümölcseinek étele se engedtetett meg első Atyáinknak; hanem az ő engedelmeslégek-



nek meg próbáláára meg volt parantsolva: Paraditsomnak minden Fájáról egyél, de a' jó és rész tudománynak fájáról ne-egyél; mert akár-melly nap évendesz arról, hallálal halfz meg.

1. Mofes 2.
16. 17. §.

VII.

Ezen Parantsolatot minekutánna meg-szegték volna Első Atyáink, történt, hogy, ámbár a' mi bé-megyen a' Szájon meg nem-fertőzteti az Embert, mind azonáltal az engederlenfég, melly a' Szivből Szármozott, nem tfak nagy vétékbe ejtette Első Atyainkat, hanem az egész Emberi Nemzetet-is egytzersmind eredendő bűnbe keverte.

VIII.

De viz özön után sem engedtetett az Állatoknak hufa eledeleül, hogy valami ne maradott volna tilalomban; mert azt mondja az Irás: minden a' mi mozog, és él, a' ti eledeletekre lészén: mindent, mint a' zöldellő, veteményt, úgy adtam néktek, ki vévén azt, hogy a' Huft vérével egygyütt meg-ne-egyétek.

9. Mofes 9. §.
és 29.

IX.

Es pedig ezen Törvény meg-maradott a' Mofes Törvényének idejéig, a' melly noha a' fűvek közül egygyet se tiltott-meg, minthogy szent Pál is a' Romaiokhoz: A' ki pedig beteg, ugymond, egyék zöldfőget; mind azonáltal fok állatok hufának ételét tiltotta, fok vétkeknek Példázatjára, mellyektől tellyességgel ónuak kell magunkat,

Rom. 14.

X.

Mósesnek ezen Törvénye olly szoroffan, és ditséretre méltóképpen tartatott, hogy a' Macchabæufokat a' Szent



Szent Mátyások között tiszteli Krisztus Urunk Anyaszent-
egyháza, és ugyan azokat az egész Ó-Testamentom Szent-
jei Laistromából Szent Bernárd bizonyítása szerént neve- Epist. 98.
zetesen Tiszteletre ki-választotta azon ókból: hogy inkább
szörnyű kinokat, és halált akartak Szenvedni, mintsem
a' fertés huft a' Törvény tilalma ellen meg költölni.

XI.

Sőt Idvezítőnkrol sem olvasuk sohult, hogy a' Mofes
Törvényével ellenkező eledellel élt volna; tudni illik
a' ki nem jött vala a' Törvénynek fel-szabadítására, ha-
nem bé-telleyesítésére, és midőn Urunknak, vagy Tanitvá-
nyainak valami eledeléről emlékezik az Evangeliom, soha
sem emleget egyebet Kenyérnél, halatskáknál, lépes méz- S. Máthé. 24.
nél, buza fejnél, a' huft pedig sohult sem nevezi, noha, S. Luk. 24.
hogy attól mindenkor magát megtartoztatta legyen, alig
lehet vélhetni. Ki vészem az utolsó Vatsorát, a' mellyen
tudjuk hogy Krisztus Urunk Tanitvánnyival együtt a'
Husvétí Bárányt nem annyira a' meg-elégedésnek kedvéért, S. Máthé. 26.
mint titkos értelemre való nézve ette.

XII.

Mert hogy Tanitványainak egykor mondotta: Azon
Házban maradjatok éven, és iván a' mi azoknál va- S. Lukács. 10.
gyon, akkor mondotta, mikor őket 'Sido Országban pré-
dikállani küldötte, a' melly 'Sido Országban mód nélkül,
és tsak nem inkább babonásan, mint tókélletesen az ét-
keknek ki-választása szokásban volt, még-is azonban ke-
ményen tiltja vala, hogy Semmi időben a' Pogányok ut-
jába, avagy Samaritanusok, az az Eretnekek Városába bé S. Máthé. 23.
ne térnének, a' kikhez ha bé kellett volna menniek, egy
átaljában meg tiltotta volna, hogy a' Bálványok eleiben
rakni



Aposz. Tfel. 15. rakni szokott étkeket meg-ne-kostolnák; minthogy annak utánna az Apostolok eztet nyilván meg tiltották vala.

XIII.

Jiérem. 35. 4. Moles. 6. Ezen kívül az Ó-Testamentomban a' Recháb és Nazaræus Fiai: az Uj Testamentumban, és Anyaszentegyház Történetjeiben Keresztelő Szent János, és Szent Jakab Kristus Urunknak Attyafia a' többi között arról is ditsértetnek, hogy Bort, és Sert nem innának.

1. nk. r.
Egeszp. 5. lib.
Com.

XIV.

Méljre nevezve Szent Péter az Apostolok tselekedetjeiben Meg-váltonk Menyben menetele után, midőn egy példázó Lepőlővel, mellyen minden tsuszó mászó állatok, és égi Madarak le-irva valának, meg intetnék, hogy minden Nemzetet a' Keresztség Kegyelmével élni engedne, titkos értelmét mindazonáltal első tekintettel fel nem-érvén, mondja vala: Távul légyen töllem Uram; mert soha sem ettem minden közönséges és tisztátalanból; mert azt véli vala, hogy a' minden állatoknak meg ételére hivattatnék a' Törvény ellen.

Aposz. Tfel. 10.

XV.

Minekutánna pedig az Apostolok meg-értették volna, hogy minden Nemzeteket az Isten Kegyelméhez édesdeden kellene hívni, mindazonáltal az után-is az étkekben bizonyos választatást rendeltek ezen szokkal: Tettzett a' Szent Léleknek és nekünk, hogy többel ne terhelteestetek, hanem ezen szükségességgel: hogy tartoztatások magatokat a' Bálványoknak áldozatul bé-mutatottaktól, és a' Vértől, és meg-főjtöttól &c. a' melly Rendelést ma-is tart a' Görög Ekkléfia.

Aposz. Tfel. 25. 28. 29. 7.

XVI.



XVI.

Noha nem volt az Apostolok szándéka, hogy mind étig tartoztatnák magokat ezen étkektől a' Keresztények hanem hogy állandó békefű, és jó egygyűfű lenne a' Sidokból, és más Pogányokból lett Keresztények között, miglen a' Synagoga betűletesen el-temettetik.

XVII.

Tartatik az Apostoloktól hagyott más rend-is az Napkeleti Szentegyházban mind eddig; melly szerént a' Bőjt napokban így parantsoltatik a' Bőjt: *Ezen Napokban ne igyatok Bort, se hűt ne egyetek, száraz Kenyérrel, főval és Zöldfűggel élven, és víz irállal, mert szomorúságnak és nem Innepnek napjai.* Ezen Rendelés szavaival él Sz. Epiphanius Arius régi Eretnek ellen, a' ki az Apostoloknak az étkek meg-választásáról hagyott ebéli Rendelést tagadja vala.

XVIII.

Iöllehet az Apostolok Tanitványai között-is, világos példa Tima, a' ki el-annyéra tartoztatta magát a' Bor ital-tól, hogy szűkfűges volna szent Páltól meg-intetni e' képpen: Ne igyál még vizet, hanem ély kevés Borral a' r. Timoth. 5. gyomrodért, és gyakor betegeskedésért. Mintha azon kevés Bort sem engedte volna meg, ha a' Tanitvány az Anyaszentegyháznak olly szűkfűges lévén, gyakran nem betegeskedett volna.

XIX.

Mellyre nézve Theodoretus az Isteni Törvényekről írt Lib. 17. Cap. Könyvének a' végén fel-jegyezte: A' Bor, és Hűstől ^{32.} nem különbben, mint az Eretnekek, bőjtől az Anyaszent-



egyház. Nicephorus pedig írja: Hogy midőn Justinianus Tifázar az Elefég szűksége miatt a' Nagy Bőjtnek második hetén parantsolta volna Konstantinápolyban, hogy Hust vágnának, fenki se találhatott olly sok népe közzul, a' ki venni akart volna, és ez a' Nap keleti Szentegyházról legyen mondva.

NEGYEDIK RÉSZ.

A Romai Anyaszentegyháznak az étkek' meg-választásáról szabott.

RENDELÉSEI.

I.

A' Nap-Enyészeti, és Déák Anyaszentegyházban pedig Sz. Sz. Péter és Pál Apostolok rendelték; hogy a' Bőjtölők tartoztatnák-el magokat a' hus ételtől és vigasztalástól, a' mint Telephorus leg-régibb Martyr, és Pápa meg-írta, kétség kívül valamint az Apostoloktól látta vala; mert maga Hierusalemi Sophronius-is Sz. Sz. Péter és Pál Apostolok Bajvivásai, és utozásairol irt Beszédjében bizonyítja: hogy ezen Apostolok rendelték volna az Anyaszentegyházi Törvényeket.

II.

Mellyhez-képest Irenæus Mátyr, és Lugdoni Püspök, ki is, tők hamar az Apostolok után vala életben; abból Lib. 1 Cap. 1. írja állani a' Valentinianusoknak Eretnekségét, hogy mindenkor szabadon meg-ették a' hust.

III.



III.

A' Frantzia Országi Mátyrok-is midőn a' Bálványozók-tól vádoltatnának arról, mintha Ember hussal élnének azt felelték; a' mint az Irás bizonyítja: Hogy élnénk, ugyan, Ember hussal, a' kik még más állatoknak húsát se szoktuk meg-köszölni?

Epif. Eccl.
Vica. & Lug-
dun. ad Affam,
& Phryg.

IV.

De mellyek légyenek azon fennebb említett vigasságok, gyönyörűségek, mellyektől, mint a' hus eledeltől Testeknek sanyargattatására nézve el-tartották magokat a' Nap-Enyészeti Keresztények? Telesphorus meg nem magyarázta, ugymint nyilvános dolgot, mellyet mindazáltal a' Szent Agoston és Hieronymus írásaiból, kik majd ezer három száz Esztendőekkel ennek előtte éltenek, meg érthetjük.

V.

Es elsőben-is Agostonnál így vagyon a' Katholikusok eledeleinek meg-választásáról, a' Manichæusok ellen való vételkedéseiben: sokan húst sem esznek, még sem vélik azért aztat babonások modjára tisztátalannak; arra nézve a' kik egészséges korokban mértéklik, ha az egész úgy hozza magával, mint betegek minden rebegés nélkül meg eszik; sokan bort nem isznak, de még sem állitják abból, hogy az őket meg-fertőztető légyen; mert tellyességgel minden betegeskedőknek, és azoknak-is a' kik a' nélkül meg-nem gyógyulhatnak, betsülettel, és mértékletesen adatik.

VI.

Hieronimus pedig ezt írja Paulinus Nolánus Püspöknek: Tsekély és estvéli eledeled aljon zöldség és gyümölcsből: ollykor-ollykor a' halatskák a' leg-nagyobb mulatságodnak

C.

tartsa





tartsad, ugyan ezekre oktatja a' Szent Doktor Læának Léánya neveléséről irván.

VII.

De mind ezeknél-is az Eledeleknek nyilvánosabb megválasztását lehet találni Szent Gergellynél, a' ki Sz. Sz. Agoston, és Hieronymus után élt, és így irt az Anglusok Apostolának Agostonnak: *Illik pedig, hogy mi a' kik ezen Napokban a' hus eledelel tartoztatjuk magunkat, mind azoktól-is böjtöljünk, mellyek a' Természetet fel-ébresztik, és nevelik a' Testnek eredetét; a' Téjtől tudni-illik, Sajttól és Tojástól. Mindazáltal a' halak eledele úgy engedtetik-meg a' Kezreszténynek, hogy az neki betegségében való enyhülésére, nem pedig bujaságra gerjesztője legyen. A' Bor itatra is olyan szabadságunk vagyon, hogy a' részegséget tellyefféggel kerüljük, különben csak a' léssen hátra, hogy mindeneiket, a' míg Testünknek tettezenek, hasonlóképpen tselekedjünk.*

ÖTÖDIK RÉSZ.

Mi legyen a' Böjt az Istennek Törvényre szerént.

I.

Minden erköltsre néző Jóságos tselekedetek Törvénye, törvény szerént a' Természet Törvényjéhez tartozik. A' Természet Törvénye pedig nem egyéb, hanem a' Természetet alkotó Istentől szívünkben az okosság által irt Törvény; mivel pedig az Erköltsre néző Jóságos Tselekedetek között a' Mértékletesség nem utolsó; következik az-is, hogy a' Mértékletesség természet-szerént-való, és követezendő-képpen az Isten Törvénye.

II.



II.

A' Természet Törvénye nem csak a' Mértékletességet parantsolja, hanem olykor - olykor a' Bőjtöt-is javasolja, a' melly a' Mértékletességnek leg-főbb gyakorlása;

III.

Innen vagyon, hogy a' Niniviták egyedül a' Természet-től meg-világosittatván, hogy az Istennek haragját, és a' Város le-törlését el-fordítanak: Mellyet Jonás Profétának Prédikálásából már-már közelgetni értettek vala, Bőj-Joa. 2. tőt hirdettek, és szór'sákban's hammuval tartottak Pœnitentziát.

IV.

Ha ki ezen különös Bőjtről való Isten Parantsolatját a' Szent Irással kívánja meg-bizonyítani, nem kevés bizonyító okokra talál.

V.

Imé Joël Proféta által kiáltja az Isten: *Térjetez hozzám egész szivetekből bőjtöléssel, és Sirással, és jajgatással.* és megint: Joël. 2. *Trombitával barsogjatok Sionban, Szenteljétek a' Bőjtöt.*

VI.

Ezen Parantsolatot szorgalmatosan bé-töltötte a' Synagoga, mert bőjtöl-vala mind annyiszor, mikor valami fontosb Judith. 8. dolgot akar-vala az Istentől meg-nyerni, úgy mint Judith, Esther. 4. és Esther Afzfony idejében.

VII.

De Achab-is Bőjtöléssel enyhítette az Istennek haragját, mert szolla az Ur Helias Thesbiteznek mondván: Nem



de láttadé Achábnak alázatoságát én előttem? mivel tehát meg-aláztatott előttem, nem botsátok roszszat ő réája az ő Napjaiban. Achábnak pedig alázatosága így rajzoltatik-le: Mikoron meg-értette volna tehát Acháb ezen Beszédeket, meg-vágá köntöseit, és szőr'sákat véve testére, és bőjtöle, és 'sákban aluszik-vala, és le-tsüggedett fővel jár-vala.

3. Király 21.

VIII.

1. Király 14. **S**aul-is meg-parantsolá Királyok első Könyvében, hogy a' Táborban senki semmit ne-kösztoljon; a' melly Parantsolatot midőn tudatlanságból kösztoltt mézzel Jonathás az ő Fia meg-szegett-volna, az Isten nem akara a' kegyelem kérő helyről feleletet adni, eléggé mutatván ezzel, melly kemény Büntetője légyen a' ki-adott Parantsolatoknak meg-szegői ellen.

IX.

'Solt. 69.
'Solt. 35.

Meg-gyengültek, úgy mond Dávid, térdeim a' Bőjtöléstől, és az én testem színe el-változott az olajtól. És más helyen: Meg-aláztam-vala a' Bőjtölésben az én Lelke-met, és az én Imádságom kebelemben.

X.

Sz. Mat. 9.

Nyilván ki-tettzik az Evángéliumból, hogy a' Fariseusok izokott Bőjtőket tartottak a' Szent János Tanítványai-val, mellyekkel sanyargatták Testeket.

XI.

Mivel pedig semmit tökéletességre nem vitt a' Törvény a' mint az Apostol mondgya, történt hogy hibás volt fokaknak Bőjtje abban az időben, kik-is Esaiás által kérdez-vén: Miért bőjtöltünk, és meg-nem-tekintetted? meg-aláztuk a' mi szívünket, és nem tudtad? felele az Ur: Imé a' ti Bőjtöléstek napjaiban a' ti akaratotok találtatik.

, HATO-



HATODIK RÉSZ.

*A Bőjtölésnek Parantsolatairól; mellyek az Evange-
liomban találtnak.*

I.

Mellyre nézve az Ur, a' ki a' Törvénynek bé-töltésére jött, és tellyesítésére, még az hegyen tölt első Beszédjében is az Evangeliomi-Parantsolatrol szollott: Ha inkább nem bő-vőlködik a' ti Igazságtok az Irástudok, és Fariseusokénál, bé-nem-mentek Mennyeeknek Országába; akkor pedig a' Josá-gos tselekedeteknek igazságáról szollott, úgy mint: a' Bőjtről, Alamisnáról, és az Isten Parantsolatjainak meg-tartásáról. Sz. Mát. 5.

II.

Kivánta pedig az Ur a' Mennyei Ditsóségből ki-rekesztés-sel való fenyegetés alatt, hogy minden ő Tanítvánnyai, sőt az egész Kereszténység, nem csak bőjtólnének, hanem Bőjtölésekkel fellyül mulnák az Irás-tudók, és Fariseusok Bőjtjét.

III.

Tovább hogy kellesték a' mi Bőjtölésünknek fellyül halad-ni a' Fariseusok Bőjtjét illy kegyesen magyarázá Meg-váltónk mondván: Midőn bőjtoltok, ne légyetek, mint a' kép mutatók szomorúak; mert ők el-változtatják Orczájo-kat, hogy Bőjtölőknek látsásának az emberek előtt; bizony mondom néktek, hogy el-vették jutalmokat. Te pedig mi-dőn bőjtolsz, kend-meg fejedet, és a' te Orczádat mosd meg, hogy az Emberek előtt ne láttalsál bőjtólónek, hanem egy Atyádnak a' ki el-rejtve vagyon, és a' te Mennyei Atyád a' Sz. Máté, 6. ki látja a' titkot, meg-jutalmazza néked.

IV.



IV.

Sz. Mat. 7.

Ezen Beszédnek ezen szavait-is: Szoross Kapun mennyetek-bé: És alább: Melly szoross a' kapu, és keskeny az út, a' melly az életre vezet, és kevesen vagynak a' kik megtalálják azt. Arany szájú Szent János a' Szentek Bőjtjeiről, az ételtől való meg-tartóztatásról, és tisztaságról magyarázsalenni: és leg-ottan következik: Ojjátok magatokat a' hamis Profétáktól, mint ha a' hamis Profétáknak szokása volna, hogy el-fordítsanak a' szoross kapuról, és a' Bőjtnek keskeny útjáról.

V.

Nyilván való szova tehát Idvezítőnknek, hogy bőjtólni szükséges, és pedig jó-szível, nem Emberi tekintetből. Mikor szükség pedig bőjtólni, a' Szent Írásból nem olly bizonyos éppen.

VI.

Ep. 86.

Mellyre nézve Szent Ágoston Casulanushoz írt Lévelében: Én, úgy mond, az Evángeliom, és Apostolok Leveleiből, és abból mellyet új Testamentomnak neveznek, elmém-mel által-járván, Parantsolatnak találom a' Bőjtöt; de melly időben kellefsék bőjtólni avagy nem, se Idvezítőnk, se az Apostolok Parantsolatjában nem találom ki-szabva. Ezt Szent Ágoston.

VII.

Lib. 2. ad In-
quis: Janua-
ria Cap. 15.

De noha ez világoson ki-nem-tettzik az Evángeliomból, Szent Ágostonnak igaz mondása szerént, de onnan mind-az-által ki-nem maradott a' Szent Doktornak más helyen való tanítása-szerént; mert Szent Jánosnak Tanítványai kérdésben tévén azt; Miért bőjtólunk mi, és a' Fariseusok ollyan gyakran



gyakran, a' te Tanítványaid pedig nembőjtölnek? felele Kri-sz. Mat. 9: stus Urunk: Nemde szomorkodhatnak-e a' Völegénynek Fiai, a' meddig velek van a' Völegény? el-jőnek pedig a' napok, mikor el-vétetik tőlök a' Völegény, és akkor bőjtólni fognak.

VIII.

A' melly igékből érteni lehet, hogy nem tsak bőjtólni szükséges, hanem éppen akkor kell bőjtólni, mikor el-vétetett a' Völegény.

IX.

El vétetett pedig a' Völegény a' kerefzt halála által. Midőn tehát Idvezitőnk kerefzten lett halálát illjük, bőjtólnunk kell, ugymint Nagy Bőjtőn Hufvét előtt, és minden héten Pénteken némű néműképpen szükség bőjtólni.

X.

Mert Péntek Nap vala midőn Idvezitőnk Kerefztre feszitetett, és a' Szent Kerefzt által az Apostoloktól el-vétetett a' Völegény, a' melly napon maga Meg-váltonkról olvassuk, hogy epe, és etzetnél egyebet nem kostolt, de a' Szent Apostolok mint a' Pásztor nélkül maradott Juhok szomorkodván; és el-széllyedvén magok-is bőjtöltek.

XI.

De kényszeredésének egész hetén-is bőjtolt Idvezitőnk, mert nappal predikáll-vala a' Templomban, éjjel pedig, mivel Háza Jerusalemben nem volna, viszfzá mégyen vala Béthániába, és az olaj-fák hegyén Imádságban tölti-vala az éjtzakát.

XII.

Azon Szent Máthé Evangelistánál való igéket az Apostolok így magyarázták: Nagy Pénteket, ugy mond, és Szombatot egészen bőjtólják ugy, hogy a' kiktől lehet, semmit se
 D egyenek



egyenek kakas-szóig éj-félkor: Ha ki két napi Bőjtöt nem tart-hat, leg-alább Szombatot tartsa-meg; mert azt mondja egy helyt magáról Idvezitőnk: Midőn el-mégyn tollók a' Vö-legény, azon napokban bőjtolni fognak. Azon napokban vétettetett-el tehát a' hamis 'Sidoktól, és fel-feszítettett, és az Istentelenhez hasonlóva tétetett. És megint a' következen-dő Czikkelyben: Azért intünk bennetek, hogy bőjtöljetez ezen napokban, a' mint hogy mű-is bőjtoltunk, midőn el-vétetett tollunk, egész estvélig. Eddig az Apostolok Ren-deléseiből.

XIII.

Es Szent Ágoston, a' ki a' Bőjtölésnek szabott idejéről monda vala, hogy nints emlékezet az Új Testamentomban, *Epist. 86.* mindazáltal szent Januariusról való vallatásában: Bizonyára, ugy-mond, a' Nagy Bőjtön épül a' Bőjtőknek Fundamentoma, és a' Mofes és Helias Bőjtjéről irt régi könyvekben, és az Evangeliomban; mert ugyan annyi napokon bőjtolt Idvezi-tőnk, előnkben akarván adni, hogy az Evangéliom nem kü-lömböz, a' Törvénytől és a' Profétáktól. Ugyan-is a' Mo-fes neve alatt lévő Törvény, Helias Proféta neve alatt költ Tör-vénynek tartatik. És alább: Tehát az Esztendőnek mellyik részében volna illendőbb a' Bőjtnek meg-tartása, mint Urunk kinszenvedésének előtte, és annak alkalmatosságával? Ezt Szent Ágoston: mintha mondaná: az Esztendőnek mellyik részében volna illendőbb bőjtolni, mint legközelebb azon időhez, mellyben el-vétetett a' Völegény?

XIV.

*Serm. 36.
Ambr.*

De Szent Maximus is, avagy mások szerént Szent Ambrus: a' Szent Írásnak, ugy mond, Példáit hoztuk elé, mel-lyekből meg-mutatjuk, hogy a' negyven nap nem az Embe-rektől rendeltetett, hanem az Istentől szenteltetett, se nem földi



földi gondolatokból vette eredetét, hanem Mennyei Felségtől parantsoltatott. És megint alább: Ezek pedig nem annyira a' Papoké, mint az Isten Parantsolatja, és azért a' ki ezeket meg-veti, nem a' Papot veti-meg, hanem Krisztus Urunkat a' ki Papjai által szól. De mivel a' Negyven napról lön emlékezet, nó tehát a' Negyven napi Bójtnek eredeté és szükségéről rövideden foljtassuk.

HETEDIK RÉSZ.

A' Nagy Bójtról. (Quadragesima.)

I.

A' Nagy Bójtót negyven napi Bójtnek nevezzük; mert Mo-fes volt az első a' ki ezt nem egyszer bójtólte - ki. És pedig leg-előbszór-is, bé-menvén Mo-fes a' kődnek közepébe, fel-mene a' hegyre, és ott negyven napokig és negyven éj-jekig. Megént ugyan azt tselekedte; ottan töltött az Urral Mo-fes negyven napot, és negyven éjtzakát, nem evett kenyeret, és vizet nem ivott.

II.

Mofes pedig minden eledel, és ital nélkül töltötte, úgy mond 2. Mo-fes 24. Rupert, azon napokat, tsak az egy Isteni kegyelemmel tápláltatván: a' mellyet hasonlóképpen még ama bójtóló He-liásról sem halgatott-el az Irás, mivel hogy az nem Emberi tehetségnek tartatott, hanem Isten erejéből-való ajándéknak állittatott; mert minekutánna ötödik-szor-is illette volna az Ur Angyala mondván: Kelly-fel, és egyél, mihelyt evett és ivott volna, leg-ottan utánna veti azt-is: És jár-vala azon eledelnek erejével negyven nap, és negyven éjtzaka.



III.

1. Timoth. 6.

Melly kettős Példákkal, úgy mond más helyen ugyan ezen Rupertus, elég hasznos gondvifeléssel volt az Istenség, hogy alkalmas bizonyítása lenne Kristus Emberségének; mert ez a Bőjt, mellynek olly feles napjai által semmi eledel nem vétetik, az Emberi Természetet fellyül haladja; és azért Eretneki gonoszság az, a melly olly hosszú Bőjtölésről saját bolondságának el-palástolására rágalmozó szájjal arra fog, és vitatja, hogy azon előbb említett Profétának a nem volt igaz és valóságos jelenése, hanem képzelődésből lett Emberi látása. Tehát hasznos gondvifeléssel volt felállunk az Istenség abban, hogy Kristus Urunk Embersége, két Igazság bizonyító bőjtölő Emberekre talál, tudni illik egygyikre a Törvényből, a másakra a Proféták közül: sőt ha szűkség, többet mondunk; mert nem csak két, hanem három bizonyosságai is vadnak ezen dologban ezen Isten, és igaz Embernek a mi Meg-váltonknak; mert az egy Mosis másodszor bőjtölt negyven nap, és negyven éjjel; tehát nem csak kettőnek a szájából, hanem háromnak jó ugyan ezen szó is, Edig Rupert.

IV.

Jon. 3.

Bőjtöltek a Niniviták is a Természetnek meg-világosításából, a mint fellyebb említettük negyven nap, és negyven éjjel, noha nem olly sanyarúan mint Mosis és Heliás, mellyre nézve Hieronymus Jonásról írván: a negyven szám, úgy mond, illeti a Bűnösöket, a Bőjtöt és Imádságot a ször'sákok, és a könyv-hullatást, és a könyörgésben való álhatatosságot; mellyre nézve Mosis is negyven nap bőjtölt a Sina hegyen, és Heliás Iezabel elől szaladván, és azért az Isten haragja rajta lévén, negyven napig bőjtölt az Irás bizonyítása szerént. Maga az Ur is a világnak meg-térítésére küldetett igaz Jonás negyven napot bőjtölt, és maga Szent-séges



séges Testének étele előtt, örökségül hagyván a' Bőjtölést, azon negyven napi számból álló Bőjtöl kezeitette-el a' mi Lelkünket.

V.

Gyakran van emlékezet ezen negyvenből álló titkos számról, a' Szent Írásban; és innen Szent Hieronymus Ezechieltől szolván; A' negyven szám, ugymond, mindenkor a' Sanyargatás és Penitentiáé, melyre nézve mind Móses, mind Helias, és maga szerelmes Idvezitőnk is negyven-nap és éjjel bőjtöltek: az Izraél népe-is negyven esztendeig volt a' Pusztaban, hogy annakutánna Galgala köztött környül metéltetvén az Egyiptomi szégyen és gyaláztattól meg-menekednek. A' melly szám szentségére, ugyan ezen szent Proféta Ezékiel a' Juda Nemzetségeért negyven napokig alutt a' jobb oldalán; és négy száz Esztendőig Egyiptumban való szolgálatja ki-hirdettetett a' Népnek, a' melly téfzen negyvenszer tizet: a' vizózóni esők-is negyven napok alatt meritették-el a' világot; mert méltó vala, hogy a' melly világ, négy Elementumai által mellyekből állanak mindenek, azokat kedvelvén és apolgatván, az Istent meg-bántotta vala, éppen azon számmal lenne büntetése.

Ezech. 29.

Jofue 5.

VI.

Ilyen formán okoskodik szent Ambrus Püspök-is szent Lukás Evángeliumáról: A' negyven napi titkos számot megvallod, ugymond, mert ugyan annyi napok alatt való ki áradásáról a' mélységnek emlekezel, és éppen annyi Bőjtnek szentelt Napok által érdemlette a' Proféta az újra fel-derült tiszta Egek kegyességét; annyi napok Bőjtjével Móses-is a' Törvénynek el-vételét. Annyi Napok alatt helyheztetvén magokat a' Pusztaban a' Szent Atyák,



Angyali Kenyér, és Mennyei Eledelnek kegyelmével tápláltattak, s' addig, míglen a' titkos számnak idejét bé-nem-töltötték, az Igéret földére való bé-menetelt meg-nem-érdemlették: Urunknak ennyi napokon tett bőjtölésével nyittatott-meg az Evangéliomra való bé-menetelünk-is. Mellyre nézve ha ki az Evangéliom dítőségét, és a' fel-támadásnak gyümölsét el-nyerni kívánnja, a' titkos Bőjtnek meg szegője ne légyen; a' mellyet mind Moses Törvényében, mind Kristus Urunk mindenik Testamentomának erejével, az erköltsnek hivséges bajvivására előnkbe tett.

VII.

Colhat. 21.

Cassianus-is régi bölts Író azt mondja: Azon időnek mellyben napjainknak Esztendőnként való Dézmáját adjuk az Ur Istennek; negyven napi Bőjt a' neve, a' melly talám azért-is láttatik ezen névvel neveztetni, hogy Moses', vagy Heliás', vagy maga Urunknak Kristus JESUSNAK negyven napi Bőjtjét bizonyítja az Irás; a' melly számnak Szentségéhez azon negyven Esztendő-is, mellyekben az Izraél népe a' Pusztaban mulatott, tudni-illik, a' negyven Lak helyek, mellyekén annak titkos által-mene-tele rajzoltatik, nem helytelenül alkalmaztatnak.

VIII.

E' Felett az Anya szentegyház nyilván énekli, midőn erről így emlékezik.

A' titkos szokás tanítja
 Hogy bőjtöljünk azt állítja.
 Egész negyven napok alatt.
 A' mint tudjuk, s' réánk maradt
 Ezt a' Törvény s' a' Proféták
 Régen előnek állíták



Azután Világ szerzője
Krisztus lón meg-szentelője.

XI.

De azon Tsudát-is, melyet tett-vala az Isten Moses és Heliással, hogy negyven Nap minden étel nélkül böjtlőnének, az Uj-Testamentomban lévő Szent Atyákkal-is közlőte; mert Theodoretus azon Könyvében, melyet Philothéus név alatt ki adott, Sz. Simeon Isten Emberének élete le-írásában írja: hogy ez, Moses; és Heliásnak Példájok szerént úgy böjtlőt negyven napok alatt, hogy azok után az Oltári Szentséget vévén magához, annak utánna-is Salátát, és effélet alig vett bé eledelül. Ugyan ezt, hogy háromszor gyakorolták légyen Murána és Cyra nevezetű Szent Aszszonyok, ezek életében beszéli fellyebb említett Theodoretus. De hagyván azokat melyek Tsudákkal mentenek véghez, millyen vólt az első Keresztények szokott Nagy Böjtjének meg-tartása? lássuk.

NYOLTZADIK RÉSZ.

A Nagy Böjtnék külömbféle képpen való megtartásáról.

I.

Az Annafszentegyháznak még kezdetétől fogva külömbféle képpen tartatott a' Nagy Böjt a' Keresztényektől, a' mint tudni illik vette és tanittatott-vala minden Nemzet a' Szent Evángeliomnak első hirdetőitől, és a' mint ezek közül mindenik tudosb, vagy tudatlanabb vala az Apostolok Hagyomásaiban.

II.



II.

Ezen külömbféle képpen való Szokást Tisztelendő Bédának az Egyházi Rendek kötelességeiről irt Könyvéből ki jegyezzük, mivel ezen Ember az Egyházi dolgokban igen tudos, és vigyázó vala.

KILENTZEDIK RÉSZ.

A' Hetven Napokrol. (Septuagesima)

I.

Némellyek tehát a' Böjtöt Húsvét előtt Hetven napokkal kezdték. Illyen vólt a' Lengyelek Szokása a' mint Crommerus írja a' Lengyelekről irt Historiájában: és méltán; mert már akkor kezdi az Anyaszentegyház szomorú Énekjeit, és el-hagyván amaz örvendetes Alleluját a' Penitentziának Siralmaival kezd zengedezni.

II.

Neveztetett pedig Hetven Napoknak; mert ugyan annyi Napok számláltatnak Húsvét után való Hétig, addig tudni-illik, mikor a' Kereszténységre tért, és a' Szent Kereszttségben fel-vett fehér ruhájokat le-tenni szokások vala az új megtérőknek.

III.

Mindazonáltal ha ki az hétben minden Vasárnap és Pénteken Melchiásnak régi szabott rendje szerént nem böjtöl; mivel Húsvétnek egész Hétében semmiféle Böjt nem tartatik, a' Nagy Hét pedig öt Böjt napot méltán kíván magának; Ezekon kívül tehát tsak negyven Böjtös napok marad.



radnak, melyek a' negyven napnak nevét alkalmasint betölthessék.

T I Z E D I K R É S Z.

A' Hatvan Napokrol. (Sexagesima)

I.

Ugyan azon Tisztelendő Béda bizonyítja, hogy a' Görögök a' Hatvan napok elejétől fogva kezdik a' Böjtöt; De mivel ezek Vasárnap és Szombaton nem böjtölnek, úgy a' mint régentén a' Synagogának eltemetése előtt kívánták az Apostolok, tsak negyven Böjti napok maradnak belőlle.

II.

A' Hatvan napok pedig neveztetnek abból, hogy annak kezdetétől fogva Husvétig hatvan napot számlálunk.

T I Z E N E G Y E D I K R É S Z.

Az Ötven Napokrol. (Quinquagesima)

I.

Mások az ötven Napok beállásával kezdik a' Böjtöt, úgy mint eddig sok szerzetesek és világi Papok Szent Telephorus Pápa Rendelése szerént tartják, ebből pedig kivévén a' Vasárnapokat, melyeken az Anyaszentegyház sohasem böjtölt, tsak negyven két Böjtnék szentelt napok maradnak hátra, és tsak két nappal böjtölnek többet az Esztendőnek ezen részében a' több Keresztényeknél.

E

II.



II.

Es még-is ötvenediknek nevezzük azon Váfárnapot, mivel ötven napok számláltatnak attol fogva Husvétig.

TIZENKETTÓDIK RÉSZ.

A' Nagy Bójtnek a' Romai Anyaszentegyházban való meg-tartása.

I.

A' Romai Közönséges Keresztény Anyaszentegyháznak pedig e' volt szokása, hogy Hamvas Szeredától kezdvén Husvétig tartaná a' negyven napi Bójtöt; mivel ezen idő alatt, Váfárnapot ki-vévén, éppen ki-foly a' negyven napi Bójtnek száma.

II.

A' mellyből ki-tettzik azoknak hibás velekedése, a' kik azt állitják, hogy Szent Gergelly Pápa tette volna a' Nagy Bójtkez azon négy napokat, mellyek Bójt elő Váfárnap előtt a' tsonka héten esnek; mert láthatni ezt, Gergelynél sokkal régibb Szent Ágostonnak hamvas Szeredáról, és utánna következő három napokról való Beszédjeiben; mellyek közzül az elsőnek ez a' Titulusa: *Szeredán a' Bójtnek kezdetén való Első Beszéd.* Így kezdődik pedig azon Beszéd; Imé Szerelmes Atyámfiak el-jött már Isten kegyelmességéből a' negyven napi Bójt. &c.

III.

Hamvas Szereda után való Csótörtökön pedig inti a' Penitentzia tartásra, és a' Szent Gyónásra ezen Szókkal: Titeket.



Titeket tehát Szerelmes Atyámfiai oktatlak, és intelek, hogyha ki ti-közülletek vétkez lévén, az áldozat vételre, azaz Ur vatsorájára méltatlannak ismeri magát, tegye méltová. De azt mondjátok: hogy teheti magát méltónak? hogy hogy? hanem ha előbbeni tévelygéseiről eláll, és Penitentiára tér, és a' ki vétkeinek motskaival meg-fertőztetett, az Oltári Szentségnek elég-tételével meg-tisztul.

IV.

Es megint közelebb-való Szombaton tartott Beszédjében: kérlek, ugymond, Szerelmes Atyámfiai, és intlek, hogy ezen Törvény szerént való, és Szentséges időben, ki-vévén a' Vasárnapokat, senki ebédelni ne mérészeljen, éppen az talám, a' kit bőjtolni nem enged a' Betegség; mert más napokon bőjtolni Lelki Orvosság, avagy Ajándék. A' nagy Bőjton nem bőjtolni, véték. Más időben a' ki bőjtól botosáratot nyer. (*Butsut*) A' Nagy Bőjtben a' ki nem bőjtól a' Büntetést el-nem-kerüli, s' még is a' ki bőjtolni nem tartozik, titkosabban tsak magának, vagy ha van más Beteg véle a' Házánál kézfítsen, a' mit bé-végyen, azokat a' kik bőjtolni tartoznak ne híjja; mert ha azt tselekszi, nem tsak az Ur lsten, hanem az Emberek érthetik, hogy nem Betegségre nézve bőjtolni nem tud, hanem dobzodására nézve nem akar. &c.

V.

A mi a' többit illeti a' Májlándiak Nagy Bőjtnek első Vasárnapja után bőjtolnek, a' melly időtől fogva, mivel harmintz hat napnál több nem marad a' Bőjtre, mindazáltal negyven Napi Bőjtnek hivattatik, mivel negyven számból álló napok számláltatnak, a' negyven napok első Vasárnapjától fogva Nagy Tűtörtökig, vagy-is az Ur Vatsorájáig, a' melly napon botosáttatnak vála elsőfzer Templomba a' Peniten-



nitentzia tarto Bűnösök. A' Májlándiakról, hogy hat hétig böjtölnek Husvét előtt, írja a' *Tripartita*, sőt az egész Tartományról-is.

VI.

Azon Böjt idejére való külömbfégeket, mellyeket hajdon tart-va Frantzia Ország, el-rontotta a' Negyedik, Aureliában lett Gyűlekezet, Második Törvényében, a' hol így végezett: Azt-is állítottuk a' meg-tartásra, hogy a' negyven napi Böjt, minden Szentegyházokban egyenlőképpen tartatassék-meg, és a' Husvét előtt való Ötven vagy Hatvan napokat, ne-mérésfelje senki a' Papok közül, ki-hirdetni, de még Szombaton se szegje meg senki Betegségén kívül a' negyven napi Böjtöt, hanem ha tsak Vasárnap eszik ebédet, a' mellynek meg-tartása nevezetesen parantsoltatott a' Szent Atyák Rendeléseiben.

VII.

Mellyre nézve a' mit *Tripartita* Historiájának ki-jedzet helyén említett Sokratesból: hogy a' Romaiak tsak három hetet böjtöltek legyen Husvét előtt, nem lehet hitele, mint Görögnek, és Romát nem látta Eretneknek (*Novatianus* vala *Socrates*, a' mint ki-tetzi *Niceforusból*) kiváltképpen mivel maga magával ellenkezik ugyan azon részben; mert azt állítja elsőben: hogy azon három héten Szombatot Vasárnappal ki-vévén Böjtölnek Romában; és azután mintha magáról el-felejtkezett volna bizonyítja: hogy a' Romaiaknál minden Szombaton Böjt van.

VIII.

Hanemha talám azt akarta jelenteni, a' mi a' Brakkárai Második Gyűlekezetnek első Törvényében vagy: hogy a' Keresztelkedés előtt husz nappal gyűljenek egyben az Ör-dön-



döngősségből való tisztulásra a' meg-kerefsztelendők (*Catechumeni*) és a' negyedízer Carthagóban tartott Szent Gyülekezetnek Nyolczvan ötödik Rendelésében: hogy a' meg-kerefsztelendők adják bé neveket, és fokáig a' Bor, és Hustol való magok meg-tartoztatásával, Áldást vévéssel, gyakor foggatatással vegyék-fel a' Kerefsztséget.

IX.

Már mivel a' Szent Kerefsztség Hufvétnak náján jelesen ment-végben, és a' meg-kerefsztelendők, a' Kerefsztség fel-vétele előtt hufz napot böjtöltenek, a' lészén egy átaljában a' mit Socrates mondott a' Romaiak Hufvét előtt való három héti böjtöléséről.

X.

Külömben-is a' Déák Anya-szentegyháznak éppen azon idő táján Romában igen isméretes két Doktorai Sz. Sz. Agoston és Hieronymus Irásaiból ki-tettzik a' Romaiaknak negyven napok alatt való hét héti böjtölése.

XI.

Mert a' mit Irenæus Mátyr Victor Romai Pápához, es hasonlóképpen Martyrhoz irt, a' mint Eusebiusnál látni lehet: hogy némellyek Hufvét előtt egy napot böjtölnek: mások kettőt, maga Szent Irenæus okát adta ugyan azon Levelében, azt abból eredni állitván, hogy tellyességgel nem úgy, a' mint elejekben adatott vólt hajdon, hanem merő ügyetlenségből, és tudatlanságból böjtöltek. A' mellyet vajha fokakról a' máj világban-is nem kellene hirdetnünk!



TIZENHARMADIK RÉSZ.

Hogy a' negyven napi Bőjtöt az Apostolok Parantsólatjából tartozunk ki-bőjtőlni.

I.

Meg-nem-elégedvén szerelmes Meg-váltónk a' Moses, Propheták, és az Evangeliom Példái szerént a' negyven napi bőjtölésre való hívásával, már előre látván nyakasságát azon Népnek, melly az Evangeliomnak Palástja alatt a' testnek zabolátlan szabadságára utat nyittana, és a' negyven napi Bőjtnek nyilvános Parantsolatját keresné; Szent Apostolainak a' Szent Lélek által azt-is sugárolta, hogy világos szokkal a' Kereszténység eleibe adná a' Bőjtnek Parantsolatját. Melly világos szavai között valók ezek-is, mellyeket ditsőséges Menybe menetele előtt monda: Sok beszédem volna veletek, de el-nem-viselhetitek most, és azok-is ide valók, mellyekkel meg-igérvén a' Szent Lelket monda: A' vigasztaló Szent Lélek, a' kit az én nevemben el-küldend Atyám, ő megtanít benneteket mindenekre, és meg-sug néktek mindeneket, valámit mondandok néktek.

II.

A' Negyven napi Bőjtről való Parantsolat pedig nyilvános az Apostolok Rendeléseiben-is ezen szokkal: Szükség néktek meg tartani a' negyven napi Bőjtöt a' mellyben emlékeztet vagyon a' mi Törvényt adó Urunknak.

III.

A' melly Törvényt Szent Ignácz az Apostolok Tanítványja a' Filippibéliekhez irván, majd ezen szokkal adja értéfeire mondván: *A negyven napi Bőjtöt ne bogy tsak semmi-nek*



nek tartásátok, mert követését foglalja magában a' köztünk társolkodó Istennek: a' kényszerűvének betét se vessétek meg.

IV.

Origenes, a' ki csak hamar élt az Apostolok után, így szól: *Vagyon Böjtnek szentelt negyven napunk. Es megént: Mikor böjtölünk, ugymondoh Férfiak! meg tartoztatjuk magunkat, hogy se Hus, se Bort, se szűkségen fellyúl való étkeket meg-ne kóstoljunk.*

V.

Arany száju Szent János így szól a' negyven napi Böjtről: Ma sohult sem hallatik zörgés, vagy kiáltozás, vagy Hus vagdalás, avagy izakátlok tanátskozása, hanem mind ezek el-töltek, és a' Város (Konstántzinapoly) egy betsületes, tiszta, és jozan gazda Afiszonynak példáját követi.

VI.

Szent Ágoston Faustus Manichæus ellen: A' keresztyények ugymond, a' kik nem Eretnekek, hanem Catholicusok Testek fanyargatására való nézve, nem azért, hogy azt tisztátalannak tartanák lenni, nem csak a' Hus eledeltől, hanem még némelly föld gyümölteitől-is tartoztatják magokat: vagy mindenkor, valamint egynehányon; vagy bizonyos napokban és időkben, a' mint egész negyven napi Böjton majd minnyájon.

VII.

De a' negyven napi Böjtnek első Vasárnapján első Beszédjében-is: Az a' nagy hafzon, ugymond, a' negyven napi Böjtben, hogy midőn a' szabadított dolgoktól magunkat tartoztatjuk, inkább, meg-inkább intetünk a' meg-tiltottaknak el-kerülésére. Ugyan-is valakik magukat a' Hus ételtől el-

von-



vonnyuk, mellyel mászor élni lehet: valakit tartoztatjuk magunkat a' Bor, italtól, mellyel mértékletesen élni szabad, a' kik végre azokat kerüljük, mellyekkel néha élni szabad, leg-főképpen a' vétkeket kerüljük, a' mellyek éppen mindenkor meg-vadnak tiltva. Az Egyházi Agozatokról pedig irván, úgy mond: A' Testnek sanyargattatására való nézve az Hus és Bortól való magát meg-tartóztatás, hogy érdemes ne legyen, azt el hinni, nem keresztények, hanem Jovinianus Eretnekek vélekedése.

VIII.

Ezen Jovinianus ellen Szent Hieronymus egész könyveket irt, és Montanus ellen is: Mi, úgy mond, egy negyven napi Bőjtöt tartunk az Apostolok Hagyományai szerént. Sőt Marcellához irván: Egész Esztendőben szabad bőjtölni, de más jó-akaratból, más, szükségből ajándékot bé-mutatni.

IX.

Alexandriai Theofilus is mondja, A' negyven napi Bőjtnek napjaiban, éppen ne kívánjuk a' Pohár bort, mint duskáló Gazdagok szoktak; se fel-fegyverkezésünk idején, és az ütközetben, a' hol a' Munkalkodás, és az igazság szükséges, ne gyönyörködjünk a' Hus eledelben.

X.

Szent Epifánus: Husvétnak napjaiban (Husvétnak napját a' Szent Hétnek, az az Urunk által-menetelének nevezi) úgy mond, midőn nálluak tartatnak a' földön való hálások, Tisztaságok, Sanyargatások, száraz Bőjtök; Ők (az *Arianusok*) jó-reggeltől fogva osonnyáznak, és Huszal és Borral eltöltvén ereket, katzagnak, ki-nevetvén, és tsufolván azokat, a' kik ezen Husvét hetének tiszteletét tartják.



XI.

És az Eretnekek ellen írt könyvének végén: A' negyven napi Bőjtöt hét nappal Hufvét előtt nem különben tartani szokta az Anyaszentegyház, áthatatos lévén a' Bőjtölésben, Vasárnapokat pedig nem, de a' negyven napot sem; Mindazáltal Hufvétnak hat napjaiban (a' nagy héten) minden nemzetek a' száraz Bőjtölésben állandók, az az kenyér, és sóval, és vízzel élven estvélig. De már az Anyaszentegyház Gyülekezetjeiről szóljunk.

TIZENNEGYEDIK RÉSZ.

A' közönséges Gyülekezeteknek a' közönséges, és Negyven napi Bőjtről való Bizonyításai.

I.

A' leg utólszori Tridentomi Gyülekezet a' Páfztorokat minnyájon kéri, hogy minden Híveknek szorgalmatoson ajánlyák, a' mik a' Testnek öldöklésére valók, úgy mint az Étkekben való választást, és az Anya szentegyháztól szabott Bőjtöket,

II.

A' Trulloban való Gyülekezet: úgy értettük, úgy mond, hogy Örmény Országban, és más helyeken a' negyven napi Bőjtnak, Szombat', és Vasárnapjaiban némellyek tojást és sajtot esznek; tettzet tehát hogy minden Szentegyház, a' melly a' széles e' világon vagyon, egy rendet követvén tartsa-meg a' Bőjtöt, és magát tartóztassa, valamint mindentől a' mi fel-áldoztatik, úgy a' tojás', és sajttól-is, melly azoknak gyümöltse, és szülötje, a' mellyektől bőjtölünk;



ha pedig azt meg-nem tartják, ha Papi Rendben lévők, le-
téteffenek, ha világiak, szakasztassanak-el a többiektől.

III.

Az első Niceabéli Oecumenica Gyűlekezet, mellyben há-
romszáz tizennyolcz Papok az egész világról egyben
gyűltenek vala, ugyan azok közül, kik az igaz Katholika
Hitért a' Tyrannus üldözők alatt, nagy álhatatossággal bajt
vittak vala, emlékezik a' negyven napokról ezen szokkal:
Tartassék egyszer Gyűlekezet a' negyven nap előtt, hogy
minden rosz, ha mi léfzen ki-irtatván, tiszta és jeles Bőjtöt
leheffen áldozatul bé-mutatni.

IV.

Ezen Gyűlekezet olly nagy méltoságu volt mindenkor,
a' Kerésztyeneknel, hogy maga Szent Gergely ezt, és
a' három utánna következendőket, mint a' négy Evangelio-
mokat annyira tisztelven Irásában-is fel-jegyezte. Meg-elé-
gedvén tehát ezen Gyűlekezetnek méltóságával, kész akart-
va el-hagyok sok más Gyűlekezeteket, fő-képpen különös
Országok a' negyven napok Bőjtjéről való Rendeléseit, és a'
Kántor Bőjtöt téfzem utánna, melly a' negyven napi Bőjt
után leg-jelesebb volt minden idő tájban az Anyaszentegy-
házban.

TIZENÓTÓDIK RÉSZ.

A' Kántor Bőjtéről.

I.

A' régi Synagógának, a' mellynek mindenféle Példában
mutattatik vala-meg, négy jeles Bőjtjei valának az Esz-
tendő-



tendőnek különös részeiben, mellyekről így szól Zacharias: Ezt mondja a' Seregeknek Ura: A' negyedik Holnapnak Bőjtje s' az ötödiknek Bőjtje, 's a' hetediknek Bőjtje, 's a' tizediknek Bőjtje, a' Juda Házának öröme' és vigasságára, és jeles Innepjeire lépzen.

II.

Szent Hieronymus ezen 'Sidok negyedik holnapj Bőjtjét, melly a' Déákoknál Szent Jakab Havának hivattatik, azon holnapnak hetedik, és tizedik napját véli lenni, mikor Moyses le-jővén a' Sina hegyéről, a' Törvénynek Tábláit el-vette, és el-törte: És Hieronymus szerént a' Városfalai elsőben meg-repedtek.

III.

Az ötödik hólnapban, melly a' Déákoknál Nagy Boldog Aízfzony Havának hivattatik, midőn a' Szent Földre küldendő visgálok iránt a' Nép között veszekedés támadott-vólna, meg-parantsoltatott, hogy a' Hegyre fel-ne-menyjenek, hanem negyven Esztendőig hoszfzaskeréngéssel tévelygenek; el-annyira, hogy Chaleb és Josuén kívül mind el-húl-lanának a' Pusztában. Ezen holnapban előbb Nabuchodonosortól, és sok száz Esztendővel utánna Titus Vespasianustól a' Hierusálemi Templom meg-gyujtatott, és le-rontatott, Béthel Várossa, az hová sok ezer 'Sidó szaladott-vala, meg-vétetett; Titus Rufustól az el-pusztult Templom helye, az el-nyomattatott Népnek gyalázatjára fel-szántattatott.

IV.

Az Hetedik Hólnapban pedig, melly nállunk Mindszent Havának neveztetik, Godolias meg-ölettetett, és a' Juda Nemzetsége, 's a' Hierusálem maradéka el-széllyeztetett. Hieremiafálnál meg-láthatni.



V.

Tizedik hólnapban, melly nállunk Bőjt-elő Hávának mondatik hallotta fogságban vettetvén Ezechiél, és az egész fogságban lévő Nép, hogy ötödik hólnapban rontatott-le a Templom, mellyet meg-lehet azon Profétából nyilván látni. Ezt Hieronymus.

VI.

Ezen hasonlatosságra tehát az Isten Anyaszentegyházának mindenkor az Apostolok által rendelt Kántor Bőjtjei-voltak, hogy valamint a' negyven napi Bőjt által az egész Esztendei Dézmát, úgy a' négy Kántor Bőjtél, az Esztendő négy részének Sengéjét fel-szentelné.

VII.

Ezek közül pedig az első a' Tavaszi Bőjt, melly a' negyven napi Bőjt között esik, ezt Calixtus igen régi Pápa és Mátyr, a' negyven napi Bőjt-től el-akarta választani, melly el-választása tartatik az Oxoni, és Moguntziai Gyülekezettől; De ellenkező szokás által ezen el-választása a' nagy Bőjttől, el-rontatott. Sz. Leo Pápától is ezen Tavaszi Bőjt, a' negyven napi Bőjtben tartatott-vala, a' mind Beszédjeiből ki-tettzik.

VIII.

A' nyári Bőjt-is, melly Pünkösöd-után tartatik, hogy az Apostoloktól rendeltetett legyen, ki-tettzik azon nyilvános Parantsolatból: hogy Pünkösöd után való hétben bőjtölni kell,

IX.

E' mellett hogy az Őszi Bőjt-is az Apostoloktól hagyott Bőjt legyen, nyilvános bizonyság nagy Bőltfességu Első Szent Leo Pápa, ki-is így Predikallott az Hetedik hólnap



napnak Bőjtjéről: Az Apostoli Rendelés, szerelmesim! melly tudja vala, hogy Meg-váltó JÉSUUNK azért jött-vala e' világra, hogy a' Törvényt ne-szabadítaná-fel, hanem bé-töltené, ugy meg-külömbezettette az ó-Testámentomnak szentségét, hogy ezek közül némellyeket, a' mint rendelve valának, az Evangeliomi Tudománynak hasznára ki-szedne, és a' mellyek hajdon a' Sidók szokásai valának, a' Keresztények köteletségére lennének. És megint tovább, hogy tehát az Hetedik holnapnak Bőjtjét, szerelmes Atyámfiai a' régi tanításnak hirdetéséből, Lelkünk és Testünk meg-tisztulására fel-vállaltuk: nem Törvényes terhet vállaltunk magunkra, hanem magunk meg tartoztatása hasznát, melly Kristus Evangelioma szerént való, követjük.

X.

Végteére hogy a' Téli Kántor Bőjt, az Apostoloktól vette eredetét, Szent Lukás Evangelistánál az Apostolok tseledetjeiben meg-találjuk; Mert az Első Keresztény Anyaszentegyháznak szokása vala, hogy a' Papok fel-szentelése Karátson Havában jelesen lenne, a' mint hogy tudva vagyon azoknál, kik az Anyaszentegyház Történetjeit alkalmasint olvasták; már pedig hogy azon Egyházi Rendeknek fel-szentelése Bőjtöléssel és Imádsággal volt egyben kaptcsolva, ugyan az Apostolok Történetje meg-mutatja, mellyekben így olvassuk: Midőn tehát az Isteni szolgálatban yólnának és bőjtölnének, monda nékiek a' Szent Lélek: Válaszszátok-ki nékem Saulust és Bárnabást azon munkára, mellyre fel-vettem őket. Akkor bőjtölvén, és imádkozván, és reájok tévén kezeket, elbótsáták őket; és minekutánna minden Ekklesiákban Papokat rendeltenek, és imádkoztak-volna, bőjtölésekkel, az Urnak ajánlák őket, a' kiben hittek-vala.



XI.

De jobb úgy vélem előbb nevezett Sz. Leo Pápának okoskodását ezen négy Bőjtről hallani; E' tehát a' tizedik Holnapnak Bőjtjéről így szól: Ezen Bőjt tartásnak haszna szerelmefim! az Egyházi Rendek Bőjtölésében fő-képpen áll, melly a' Szent Lélek tanításából az egész Esztendőnek folyása alatt úgy el-van-osztva, hogy a' magát meg-tartoztatásnak Törvénye, minden részeire ki legyen rendelve; mert a' Tavaszi Bőjtöt a' negyven napi Bőjt között; a' Nyárit Pünkösdben; az Őszi hetedik holnapban, vagy-is Kis-Afzszony Havában; a' Télt pedig abban, a' melly tizedik, tartjuk; jól tudván, hogy mindenek tellyesek az Isten Parancsolatjával, és az ő Igéje szerént, minden Elementomok a' mi Tanúságunkra szolgálnak, midőn maga a' Világnak négy változó részeiből, mint annyi Evangeliomoknak szűnetlen Trombitájából tanuljuk azt, a' mit hirdessünk, és tselekedjünk. Ezt Leo Pápa; mellyel a' négy Kántor Bőjtöt a' négy Evangeliomokhoz hasonlítja, és a' Szent Lélek tanításából, Isten Igejéből, és Isteni Parancsolatból eredettnek mondja lenni.

XII.

Bé-fejezi pedig Beszédét, mondván: Tehát Pénteken böjtöljünk, Szent Péter Apostolnak pedig Innepe Szombatját tartsuk-meg &c. Melly tanító Szavaival, más négy Kántor Bőjtről tartott Beszédjeit-is szokta bé-fejezni; hogy ebből meg-tanuljuk, hány, és melly napok volnának a' régi Anyaszentegyházban az Esztendőnek négy részeiben, böjtölésre ki-rendelve.



TIZENHATODIK RÉSZ.

A Nagy Innepeknek Szombatján való Bőjtről.
(Vigiliae)

I.

A'mi Eleink a' jeles Innepek előtt való Éjtzakát Imádságokban tölteni szokták vala, hogy magokat a' Közégető jeles Innepre el készíténék az Urnak Igéje szerént, mellyel minden Innepek Szombatja megtartását ajánlja vala, mondván: Vigyázatok, és imádkozzatok, hogy kifizetben ne jussatok.

II.

Bőjtöt téfznek vala pedig a' Szombat tartásához majd mindenkor. Így Szent Pál, valahol a' Vigiliáról emlékezik, a' Bőjtöt-is hozzá teszi, mint a' Korinthusokhoz írván: Mindekben mutassuk mi magunkat, mint Isten szolgái, nagy békeséges-tűréssel a' háborgattatásokban. És megént alább: Munkálkodásokban, fok virrasztásokban, éhségben, szomjúságban, és fok bőjtölésekben &c. És a' Thessalonikabéliekhez: Ne alugyunk tehát mint mások, hanem virrasztva vigyázzunk, és jozanok légyünk. És Timotheushoz: Te pedig vigyázz ugymond, mindenekben munkálkodjál, munkáját miveljed egy Evangelistának, szolgálatodat vidd véghez, légy jozan. Szent Péter pedig: Jozanok légyetek, és vigyázatok; mert a' ti Ellenkezőtek az Ördög, mint az Oritó Oroslány lappang, keresvén, kit meg egyen.

III.

Meg-parantsolták az Apostolok-is, hogy vigyáznának és, egyfzersmind bőjtölnének Nagy Tűtörtökön, így
ren-



rendelvén el: Az ötödik napnak éltvéjétől fogva Kakas Szolláfiáig virasztván, és a' szentegyházban egyben gyűlvén imádkozván vigyázatok, és kérvén az Istent, olvasván ejtzakázástokban a' Törvényt, Profétákat, 'Soltárokat Kakas szóig. Es ezt a' Szentek Szombatja illéséről. A' Nagy Tsó-törtöki Bőjt pedig a' Nagy Hétnek Bőjtjéhez foglaltatik, a' mellyről már XIII dik Részben vala a' Beszéd, Kezdjetek a' Szent Hufvét Hetéhez. (az az: az Urnak által menetele, vagy Szenvedéséhez) bőjtölvén abban minnyájon félelemmel, és rebegéssel.

IV.

Ugyan eztet nyilván meg-mutatja Eusebius Filó Bölts 'Sionak Iráfaiból, a' ki-is írja, hogy látta Szent Pétert; és a' magános életről irt Könyvében, mellyben az Alexandriában a' Szent Márk vigyázása alatt lévő Keresztényeknek élete módját szorgalmatoson ki-rajzolta, és a' többi között az ő töllők tartott Innepek Szombatjainak a' bőjtöléssel egyben kaptsolt meg-tartását-is.

V.

Szent Leo Pápa, a' mint fellyebb láttuk, Szombatokra hirdette-ki a' kántor Bőjtők virrasztását; de Elfő Innocentiusnak Decentius Eugubinus Püspökhöz irt Leveléből tudjuk, hogy Szombaton bőjtólni szükséges.

VI.

Már nem szükséges itten minden jeles Innepek Szombatját és Innepek előtt való Bőjtőket elő-hozni; ha ki ezeket tudni kívánja a' Salegunstádi Gyülekezetet nézze meg az Oxoniaival edgyütt, melly Angliában tartatott, a' hol is még ezen ditseretes szokás tartatik, hogy a' Katholikusok a' Templomban gyűlnek, Imádfágban, és Bőjtölésben várván a' következő Innep napot.

VII.



VII.

A' több Nemzetek között pedig a' virrasztásnak szokása, már majd feledékenységre ment, ki-vévén talám Karáson szenvedőjét (*Vigilia*) a' Nagy Tsötörtökét és Husvétét. Meg tartatik mindazáltal a' Bőjtölés az Anyaszentegyház engedelmes Fiaitól, jóllehet a' vétkeknek el-távoztatására nézve, az éjtzakai egyben gyűléseknek alkalmatossága feledékenységre ment.

VIII.

Szent Ágoston a' magánosságban lévő Remete Attyafiaihoz írván így tanít: Tudjátok Atyámfiai, hogy régentén bőjtölni szoktak volt a' mi boldog emlékezetű Atyáink a' nagy Innepeknek Szombatjain egész Estvélig, a' melly ditséretes és jó szokás vala. És alább: Még is ezek közül némelly az a-hitatoságnak bőjtje, ugymint: Szent Cyprianus Hazánkbelinek, és Gyárfás és Protasiusnak Szombatján bőjtölni, s' ezekhez hasonloknak. Más az Rendelésnek Bőjtje, ugymint: Nagy Boldog Aszfzony, és Keresztelő Szent János Születése napjára; a' Szent Péter és Pál Apostoloknak, Simon, Judás, Máthé, és András, és Szent Jakab Apostol' napjára, mert ezeknek Szombatját mindenkor meg-kell-bőjtölnünk, hogy valamint velek bőjtölvén szenvedünk, úgy jövendőben velek egyetemben ditselkedjünk. És megént annál allább: De el-rontván az Innepek' Szombatjait, meg-tartjuk mindazáltal a' régiségnek nevezetét; mert midőn bőjtölnünk virrasztásnak (*Innep Szombatjának*) nevezzük.

TIZENHETEDIK RÉSZ.

Szombaton és Pénteken a' Hus elédeltől való magát meg-tartoztatásról Esztendőt által.

I.

Nyilván való dolog, a' mint Szent Ágoston írja, az, hogy hajdon az egész Keresztény Anyaszentegyház szélyes



éz világon, két nap' minden héten szorossan böjtölt legyen, ugymint Szeredán: mivel azon napon adatott volt Krisztus Uruuk a' Sidok kezében, és Pénteken lett halálának emlékezetére.

II.

Ez-is, mint a' több Anyaszentegyház szokásai példázva vala a' Synagogában; mert hogy a' Fariseusok Szombaton kétszer böjtöltenek, az az Hét-közben kétszer, az Evangelium tanítja.

III.

Mellyre Isidorus: A' Statio, úgy mond, nem egyéb, hanem meg-tartása a' szabott napok', vagy időnek: Napoknak, úgy-mint: Szeredának és Pénteknek az Ó-Törvényben tett Böjtje, a' melly Statiot', vagy bizonyos napra rendelt, és kötött Böjtöt, értven mondja- vala magáról az Evangeliomban amaz: Kétszer böjtölök szombaton, az az: Szeredán és Szombaton (*Szombatnak negyedik, és hatodik napján.*) Az időnek Böjtje pedig az, a' melly a' Profeták' Törvényes Rendeléséből meg-határozott időkre hagyatott, úgy mint a' negyedik, ötödik, hetedik és tizedik Hólnapnak Böjtje, valamint azon Evangeliomi napok, melyekben el-vétetett a' Völegény, avagy a' negyven napi Böjtnek meg-tartása, a' melly széllyes e' világon az Apostolok' Rendeléseiből Krisztus Uruuk kenoszvenedéséhez közelgető időben tartatik. Ezt Isidorus.

IV.

Szent Ágoston pedig, kiről fellyebb emlékezünk, mondja, hogy a' közönséges Keresztény Anyaszentegyház, hogy ebben-is inkább bővelkednék a' Fariseusok Igazságánál, három napot böjtölt minden héten; mert Szeredán, és Pén-



Pénteken kívül, böjttől vala Szombaton-is; akár azt tselekedte Szent Péter Példájából, a' ki egy Vasárnapon Magus Simonnal meg-akarván ütközni, Szombati Böjttel készítette magát ezen viadalra, és ennek szerentsés ki-meneteletől oktatattván, ezen Szombati Böjtöt a' Romaiaknak Törvényben hagyta; akár pedig Krisztus Urunk el-temettetésének, és az Apostolok el-oszlásának örök emlékezetére rendelte legyen.

V.

Mindazáltal akár mi legyen az oka, kétség nintsen, hogy ezen harmadnapi hetenként járó Böjt, az Apostoloktól ne vette legyen eredetét. Ugyan-is Szeredáról és Péntekről a' negyven napi Böjttel egyetemben nyilvános az Apostolok Parantsolatja ezen szókkal: Ha melly Püspök, felizentelt Pap, avagy Diaconus, avagy Subdiaconus, vagy Lector, vagy Cantor, Husvét Negyven napját, Szeredát, vagy Nagy Pénteket meg-nem-böjttöli, le-tétetteffék; ki vévén azt, ha Testje gyengesége nem engedi, ha Laicus léfzen, tiltassék-el a' többiektől.

VI.

Melleyekből következik, hogy halálálos véték vólt, ha az ép erővel bíró szabott időkben nem böjtolne; mert a' le-tétel, és a' többiektől való el-tiltásnak büntetése a' Sz. Sz. Apostoloktól tsak nehéz vétékre való nézve, nem egyébert parantsoltatnék.

VII.

De a' Szombatnak Böjtje-is hogy az Apostoloktól származott hozzánk, éppen ki-tettzik az Apostolok szavai-ból, mellyeket Szent Epiphanius az Audianusok ellen előhozott: Mikor ők, úgy mond, *(az az a' 'Sidók, mert róllok vala fellyebb a' beszéd)* vendégeskednek *(ugymint szombaton)*



kon) ti (tudni illik a' Keresztények) böjtölvén érettek, fzo. morkodjatok, ugy annyéra, hogy meltán írja Sz. Hieronymus Lucius Boëticushoz a' szombati Bőjtéről: Minden Tartomány a' maga értelmével bővölködjék, és Eleinek Rendeléseit az Apostoli Törvénynek tartsa. Ez pedig hajdon mind így történtenek Romában.

VIII.

Hanem idő folytával a' Romai Anyaszentegyház, valamint a' több e' Világon lévő Szentegyházok, két napi Bőjttel egy Hétben meg-elégedett, azt pedig Pénteken és Szombaton szokta tartani, azon régi harmad napit csak négy Kántor Bőjtre hagyván.

IX.

Sőt le-hagyván napról napra keménykedéséből, az említett két napnak nem annyira Bőjtje maradott már, mint hol mi magát meg-tartoztatása, és az étkeknek meg-választása, a' mint eztet Hetedik Gergelly Pápa szavaiból érthetni; Ha csak, ugy mond, azon napokra nem esik nagy Innep.

X.

Hogy pedig ebből Karátsón napját kellefsék érteni, bizonyítja Epiphanius, az Apostolok Hagyomásiból.

XI.

De jobb lészén ezen Epiphaniusnak Beszédjét tovább folytatni: Hagyomása, ugy mond, az Apostoloknak, hogy ezeken a' napokon (Szeredán és Pénteken) Bőjtölés lenne, ugy hogy tellyék-bé azon szó: Midőn el-vitetni fog tollók a' Völegény, akkor azokban a' napokban böjtölni fognak, és nem azért rendeltetett nekünk a' Bőjt, hogy annak kegyelmességét, avagy jó-téteményt mutassunk, a' ki érettünk szenvedett, hanem hogy üdvességünkre tegyünk vallást az Ur kinszen-
ve-



vedéséről, melyet önnön maga vállalt-fel érettünk, és hogy vétkeinkért bőjtünket vegye-bé az Isten; és pedig egész Eszterdó által tartatik ez a Bőjt ugyan ezen Keresztény Anyaszentegyházban, Szeredán mondám, és Pénteken kilencz óráig. És tovább: Pünkösznek ötven napjaiban melyekről szólottam, nints Bőjt, se sz. Mihály Jelenésén, és Adventben, az az mikor az Ur Testet vévén magára született, szabad nem bőjtólni, ha mindjárt Szeredán, vagy Pénteken esnék-is; De jó Szándékból az áhítatosságot gyakorlók mindenkor bőjtölnek ki-vévén Vasárnapot, és Pünkösdet. Ezek Epiphanius szavai, melyekben Pünkösöd neve alatt nevezi az egész Husvétól fogva Szent Lélek Ur Isten napjáig való időt. Es eddig pedig ezekről; már kik legyenek mentek a Bőjtöléstől lássuk.

TIZENNYOLTZADIK RÉSZ.

Kik nem tartoznak bőjtólni?

I.

Az Apostolok Törvényje ki veszi azokat, kiknek erőtlensége nem-engedi: az Apostolok Rendeléseiben pedig a' vagyon, hogy a' kiktől lehet bőjtöljenek.

II.

Ez az oka, hogy Sz. Spiridionról az Annaszentegyház Történetjeiben azt olvassuk: hogy a' Negyven napi Bőjtben Sertés húst adott vendégének, azért tudni illik, mert nem vala egyéb mit elejibe tenne.



III.

Igen szép Sz. Leo Pápának a' Hetedik Holnap Bőjtjéről való Beszédje: Senkitől semmi nehéz, semmi Kemény dolog nem kívántatik, olyan sem hirdettetik nekünk semmi, a' mi erőnket fellyül-haladja, akár a' magát meg-tartoztatásnak fanyargattatásában, akár az alamisna osztogatásban. Ki ki maga tudja mire van tehetsége, és mennyére nints, magok a' magok tehetségek szerént tégyenek eleget, magok igaz és okos meg vizsgálással vegyenek magoktól számot, hogy az Irgalmaflágnak áldozatja ne szomorú kedvel nyujtassék bé, se a' károk között ne számláltassék.

IV.

Hogy az Óregek, és Kisdedek a' Gyengék számába valók, kétség abban nintsen; mellyre nézve a' Tolétomi Gyülekezet így rendelte: Valaki a' Bútsus Imádságoknak vége előtt, a' Kisdedek', Óregek', és Nyavalyásokon kívül a' Bőjtöt meg-szege, a' Husvétii örömtől rekesztessék ki.

V.

Egy szóval: mivel különbféle a' Gyengeség, ugy hasonlóképpen, hogy különbféle mentségei legyenek a' Bőjtnek-is, a' bizonyos; De melly gyengeség legyen elégséges a' Bőjtnek el-hagyására, ha ki maga felől kételkedik, mind a' két orvosnak tanátsa's akaratiából végezze-el mi tévő legyen ezen dologban; azon Orvosnak mondtam, a' ki Testére, és annak, a' ki Lelkére gondot visel, de ugy hogy mindenik Katholikus legyen. És így semmit az Isten', és Anyaszentegyháznak Parantsolatjai ellen vétetni nem fog.

VI.

Igy tanit bennünket a' Toletomi Gyülekezet'; Mostantól fogva olly keményen tiltatik, hogy akárki el-kerülhetetlen



len szűkfég, avagy gyengefég, és nyilvános Lankadás nélkül, vagy idejéhez képest való lehetetlenség miatt, Negyven napok alatt, hus eledellel élni mérészel, nem tsak vétke lészzen Urunk fel-támadásában, hanem azon Napnak Ur Vatsorája vételétől-is idegen, és azzal szaporodjék büntetése, hogy az ő Esztendejének idejében, minden hus eledeltől tartoztassa tórkoságát, mivel a' magát meg-tartoztatására rendelt napokban el-felejtkezett a' *Rend tartásról*. Azok pedig, a' kiket vagy az Öregség meg-görbitt, vagy a' lankadság el-fogyatott, vagy a' szűkség szorongat, addig meg-szegni a' tilalmat ne-mérészeljenek, míg a' Paptól szabadságot nem nyernek.

TIZENKILENTZEDIK RÉSZ.

Hogy a' mostani időben könnyű bójtólni.

I.

Nints miért ijedjen meg valaki, a' mint ki-tettzik az előbbeniekből, a' Bójtólásnak nehézségétől, mivel ugy megvan mérsekelve az Anyaszentegyháznak mivelő szokása által, a' régi Parantsólatok tökéletessége, hogy a' ki mái világban tudva meg szegi szűkség nélkül a' Bójtót, bizonyára nem kis Bűnt von maga magára.

II.

Mert imé a' régi Anyaszentegyház Törvényei, nem tsak a' Bort, hanem még a' Sert-is meg-tiltották, és mindent, a' mi részegítő ital lehet, ugymint a' Méh-Sert &c. Egyedül a' Zöldféget engedik vala az eledelre, még a' halakkal való élést-is tiltván, a' mint az Apostolok Rendeléseiből fellyeb meg-mutatám.

III.



III.

Annakutánna az apró halatskáknak étele, és a közepes Sernek itala meg-engedtetett főképpen a Déák Anya-szentegyházban. Mellyre nézve Sz. Melchiades Pápa Decretoma szerént, mellyet a Mátyrok idejében adott valaki, a Gyilkosnak a többi között három esztendei Penitentzia tartás mellet, ezen maga meg-tartóztatását-is ki-hirdette; Mert így írja Burchárdnál: azután ugymond négy Esztendő marad hátra, mellyekben egygyenként három negyven napot böjtöljön, egyet Husvét előtt a több Keresztényekkel magát meg-tartóztatván a Bortól, a Medone Mézes Sertől, Huftól, Sirtől és tojástól, és kővér halaktól.

Burchard.
4. Köm. 4. Rész

IV.

Mellyekből értjük, melly italok legyenek meg-tiltva, mellyekről emlékezet vagyon a Decretalisban a Gyilkosfágról, ezen szokkal: Negyven nap bé-ne-menyj a Templomba, és gyapju ruhában öltözvén, az étkek és italoktól, mellyek tiltva vagynak, az Ágytól, Kardtól, és Lovaglásától azon hátra lévő napokban tartóztasd magadat: Kedden pedig, és Tsörtörtökön, és Szombaton másféle véteményekkel, vagy zöldségekkel, almákkal, és apró halatskákkal, közepes Serrel együtt, élj mértékletesen.

V.

Ertjük e' mellet, mellyek legyenek Szárazabb eledelek, mellyekkel a Negyven napok alatt élnünk kell a Laodiceabeli Gyülekezet szerént; a melly még nyilvánasobban kitéttzik Burchárdnak Romai Penitentzialéjából illy formán: Azon Esztendőbeli Penitentziának illyennek kell lenni, hogy két napot, úgy mint Kedden és Szeredán böjtöljön minden héten este feléig, akkor táplálja magát száraz étkekkel, úgy mint



mint Kenyérrel, és aszszu gyümöltsel, de főttel, avagy almákkal, vagy nyers veteményekkel. &c.

VI.

A' mái Napon mind borral, mind Hallal élni szabad, és nem csak egyszer eszűuk estve, mint régea, hanem a' Vatsora ebédde változtatott. A' mellyet hogy régentén a' Remeték gyakoroltak, bizonyságunk Sz. Hieronymus Eustachiushoz írván a' Szüzességről.

VII.

A' mi több, némelly föld gyümöltseitől is tartoztatták hajdon magokat Nagy Bőjtben a' Katholikusok, a' mint Sz. Ágoston tanította Faustus ellen, ugymint: a' fűszerfármoktól, avagy azoktól, mellyek a' bujaságra gerjesztenek az Apostoli Parantsolat szerént, kik egyedül csak zöldségekkel bőjtölnek vala. Ebből a' Katholika Anyaszentegyház Apostoli hatalma lévén, valamint más fokakban, kegyesen fel-fzabadított münket.

VIII.

Ezeken kívül az éjtzakai virrasztások is már majd felhagyattak, a' mint fellyebb emlegetők a' bűnre vivő alkalmatosságnak el-kerüléfére, mellyek még az Ó Testamentomban is történnek vala, ugymint a' Héli Fiaival, kik a' Frigy Láda Sátorának Pitvarába virrasztó Aszszonyokkal vétkeztek vala: mert szokás volt régentén, hogy az Aszszonyok a' Frigy Láda Sátorának Pitvarában vigyáznának, a' mint eztet Moses Könyvéből nyilván láthatjuk.

IX.

Ezekhez hasonló Sz. Ágostonnak Remete Attyafiaihoz tartott Beszédje: Virrasztanak vala, ugymod, éjtzakakon,



kon, 's a' Templomba játszadozva, és énekelve gyűlnek vala egybe, a' melly utálatosság, és gonofzság vala. Ilyenek valának nem tsak a' Romaiak, nem tsak a' Pápia', és Ravenabéliek, hanem a' Májlándiak-is, a' melly rút szokást sajnálja vala Májlándban azon Anya, a' ki engem Test', és Lélekkel Kristusban újra szült, és ugyan annak ingerléséből rendeltetett Sz. Ambrus Atyánktól, hogy a' Virrasztások hagyattatnának-el, vagy szünnének-meg mindenütt, hogy a' gyilkosságok, és paráznaságok a' Hivéktől el-kerültethetnének, mindazáltal a' Lélek, és Test szeréntvaló Bőjtöt alamisnával edgyütt a' Májlándi Szentegyház meg tartotta Híveinek. Eddig Sz. Ágoston.

X.

Meg-is hűlt már régen ezen Lélekbéli buzgoság, mellyet le-ir az említett Sz. Doktor, Remete Attyafiaihoz mondván: Mellyre nézve Atyámiai intlek és feddlelek benneteket, és hogy tselekedjétek parantsolom; hogy annyéra zabolázátok Testeteket, a' mennyire el-birja a' természet; mert mivel szemlélek közülletek némellyeket, kik, ki hatvan, ki hetven, ki Száz Esztendősök, látván hogy az Isteni Szeretnek buzgóságától égnek, meg-feszítvén az ő Testjüket, Bor itallal se élvén, felek hogy meg-bántják inkább, mint-fem tettzenének Istennek. Az olyanoknak Kristus nevében parantsolom, hogy leg-alább Vasárnapok', és jeles Napokan Bort, vagy Sert igyanak. Ezt Szent Ágoston, mellyekkel rövideden ki-mutatja, kik légyenek az Anyaszentegyháznak szokott Bőjtjeinek meg-tartására nem-köteles Öregek.

XI.

Végtére mivel az Egyházi Törvények az ételt tiltják, nem az Italt; be-jött az Anyaszentegyház egygyes engedelmeből az Estvéli Osonya, melly a' régieknél isméretlen volt,
olly



olly szín alatt tudni-illik : hogy az ital ne-ártson , melly ofonyának mindazáltal bizonyos , hogy az igazán böjtölőknek olly kevésnek kell lenni , hogy a' kevés semminek állítsák , ne hogy másként a' Böjtnek Természete ellen kétfzer láttassunk napjában jól-lakni.

XII.

De akár milyen legyen-is mái nap a' mi Böjtünk , ha az Anyaszentegyháznak Rendjét tartjuk , még helybemarad a' Szent Ágoston Beszédje ; Ezen negyven napokon , ugyanond , el-választatnak a' rosszszak a' jótól ; az az : a' fajtalan a' tiszta életűtől ; a' Böjtölőtől a' Mértékletlen : a' Kereszténytől a' Pogány ; el-választatik mondám a' rossz a' jótól : a' Bűnös az Igaztól ; az Ördög a' Szenttől ; az Eretnek a' Hivtől. Ezeket Szent Ágoston ; mellyekkel a' mostani időkben tapasztalt állapotokat helyesen le-rajzolta.

XIII.

Meg értheti már aztot az okos olvasó , ha mi el-halगतjuk is , hogy ezen Munkátskánkban , a' közönséges Keresztény Anyaszentegyháznak a' Böjtről , és Eledelek' meg-választásáról való Parancsolatait főképpen magyaráztuk-meg ; de úgy , hogy ezzel némelly Ekklesiák Szent , és szoróflabb szokásait meg-ne-sértsük ; sőt némelly helylységek' szabadosabb rendtartásait ne-bántfuk , tők azok a' Romai Szent Szék engedelmevel legyenek.



